

Б. В. ОСТРОВСЬКА,
кандидат юридичних наук

БІОЕТИЧНА КОНЦЕПЦІЯ ЗАХИСТУ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Стаття відображає сучасний біоетичний напрям у міжнародному праві прав людини, оскільки наразі науково-технічний прогрес у біології та медицині збільшив можливості для управління і контролю за процесом життя, що означає проблему захисту прав людини та моральної допустимості застосування нових технологій.

Представлено концепцію захисту життя людини від зачаття і до природної смерті, яка формується на основі розвитку біоетики у міжнародному праві. Досліджуються актуальні біоетичні проблеми, пов'язані з правом на життя, у сфері допоміжних репродуктивних технологій, клонування, трансплантації, штучного переривання вагітності, евтаназії.

Здійснено аналіз ряду міжнародних документів (декларацій, конвенцій, хартій, директив та інших) у контексті взаємозв'язку права на життя з іншими правами людини, які стають його невід'ємною частиною, з огляду на загрози для життя людини при застосуванні окремих досягнень біології та медицини.

Наголошується на важливості захисту життя людини на рівні універсального міжнародного права на основі зазначеної біоетичної концепції. Привертається увага до необхідності уніфікації міжнародно-правового регулювання біоетичних питань у сфері прав людини, яке наразі залишається відкритим для міжнародної спільноти.

Ключові слова: право на життя, права людини, міжнародне право, біоетика, концепція.

Островская Б. В. Биоэтическая концепция защиты жизни человека в современном международном праве

Статья отображает современное биоэтическое направление в международном праве прав человека, поскольку сейчас научно-технический прогресс в биологии и медицине увеличил возможности для управления и контроля за процессом жизни, что обостряет проблему защиты прав человека и моральной допустимости применения новых технологий.

Представлена концепция защиты жизни человека от зачатия и до естественной смерти, которая формируется на основании развития биоэтики в международном праве. Исследуются актуальные биоэтические проблемы, связанные с правом на жизнь, в сфере вспомогательных репродуктивных технологий, клонирования, трансплантации, искусственного прерывания беременности, эвтаназии.

Проведен анализ ряда международных документов (деклараций, конвенций, хартий, директив и др.) в контексте взаимосвязи права на жизнь с другими правами человека, которые преобразуются в его неотъемлемую составляющую, вследствие угроз жизни человека при применении отдельных достижений биологии и медицины.

Отмечается важность защиты жизни человека на уровне универсального международного права согласно указанной биоэтической концепции. Акцентируется внимание на необходимости унификации международно-правового регулирования биоэтических вопросов в области прав человека, которое до настоящего времени остается открытым для международного сообщества.

Ключевые слова: право на жизнь, права человека, международное право, биоэтика, концепция.

Ostrovska B. Bioethical concept of human life protection in modern international law

The article presents the current modern bioethical trend in the international human rights law, since progress in biology and medicine has increased the ability to manage and control the human life process, which raises the issue of human rights protection and the moral admissibility of new technologies application in relation to a person.

The article deals with the concept of protection of human life from conception to natural death, which is formed on the basis of the development of bioethics in international law. The actual bioethical problems related to the right to life, in the field of assisted reproductive technology, cloning, transplantation, abortion, euthanasia are researched.

The analysis of a number of international documents (Declarations, Conventions, Charters, Directives and others) in the context of the relationship between the right to life and other human rights, which becomes an integral part of it, in connection with the threat to human life in the application of some achievements in biology and medicine, has been performed.

The importance of protection of human life at the level of universal international law on the basis of the specified bioethical concept is emphasized. Attention to the need for unification of international legal regulation of bioethical issues in the field of human rights, which is currently open to the international community, is attracted.

Key words: right to life, human rights, international law, bioethics, concept.

Досягнення науково-технічного прогресу у сфері біології та медицини, безумовно, мають важливий вплив на порятунок життя людини. Водночас у результаті їх застосування на практиці збільшилися можливості для контролю за процесом життя людини на усіх стадіях її розвитку: від пренатальної (до народження) і до біологічної смерті людини, що підняло проблему захисту її прав. Особливо гостро це стосується питань, пов'язаних із біологічним процесом життя людини, насамперед з його зародженням, припиненням, а також найкритичнішими станами (коли людина за стадією свого розвитку чи станом здоров'я не здатна приймати рішення та виражати власну волю). Тому перш ніж давати позитивну оцінку та стверджувати про їх абсолютну користь для людини, слід наголосити на важливості критерію безпеки окремих його досягнень для життя як нинішніх, так і майбутніх поколінь.

Людина дедалі частіше сприймається не лише як суб'єкт (особистість), а й як об'єкт правовідносин (як донорський біоматеріал), що зумовило використання її тіла (органів, тканин, клітин) як товару та предмета договору (надання послуг, купівлі-продажу тощо). З огляду на зазначене цінність людини ставиться у залежність від стадії її розвитку, певних фізичних (біологічних) показників та психічних якостей (стану здоров'я, спадковості, статі тощо).

Міжнародно-правові акти охоплюють численні питання, які часто стають найбільш резонансними біоетичними проблемами для людства. Серед них: технології зі штучної репродукції людини (штучного запліднення), клонування та модифікації генів людини, штучного переривання життя людини (аборти, евтаназія), проведення біомедичних експериментів, добровільного донорства, трансплантації та ін. Вони включають низку прав і свобод людини, що йменують біоетичними правами, тобто такими правами людини, які належать до сфери біоетики як нової міждисциплінарної галузі знань, яка стала важливою сполучною ланкою для поєднання природничих і гуманітарних наук (біології, медицини, права, філософії).

Спершу право на життя забезпечувалося скасуванням смертної кари та встановленням заборон на протиправні дії, що посягають на людську гідність

(катування, жорстоке, нелюдське та таке, що принижує гідність, поводження або покарання, примусові медичні або наукові дослідження на людині).

Починаючи із прийняття на універсальному міжнародному рівні Загальної декларації прав людини (від 10 грудня 1948 р.), було закріплено право на життя (ст. 2), заборону тортур та такого, що принижує людську гідність, поводження чи покарання (ст. 5)¹, що надалі набуло відображення у статтях 6 і 7 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права (від 16 грудня 1966 р.)². На регіональному міжнародному рівні Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод (від 04 листопада 1950 р.) також було визначено право на життя (ст. 2), заборону тортур (ст. 3), право на повагу до приватного та сімейного життя (ст. 8)³; Американською Конвенцією про права людини (від 22 листопада 1969 р.), також відомої як Пакт Сан-Хосе – право на життя (ст. 4), право на гуманне поводження (ст. 5) та право на повагу до цілісності особистості (ч. 1 ст. 5)⁴; Африканською хартією прав людини та народів – недоторканність людини, повагу до життя та цілісності особи (ст. 4), право на повагу гідності та заборону тортур, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність покарання і поводження (ст. 5)⁵. Злочини, що несуть пряму загрозу життю людини та пов'язані зі сферою біоетики, також відображені у Римському статуті Міжнародного кримінального суду (від 17 липня 1998 р.)⁶. Серед них: геноцид (ст. 6), злочини проти людяності (ст. 7) та воєнні злочини (ст. 8).

З розвитком науково-технічного прогресу в біології та медицині його зміст розширюється, що спонукає до трансформації уявлення про право на життя, не лише як головного фундаментального права людини, а й як комплексу прав, які стосуються життя людини (прямо пов'язані з фізичним існуванням людини як біологічної істоти) крізь призму біоетики та міжнародного права. Як наслідок ставляться питання захисту геному людини від протиправних втручань, захисту права на життя на пренатальній стадії розвитку людини, порушення принципу інформованої згоди у питаннях донорства і трансплантації, захисту від недобровільного біомедичного втручання в організм людини тощо.

Підсумковим актом стосовно захисту прав людини у біоетичній сфері стало прийняття Конвенції про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенції про права людини та біомедицину, відомої також як Конвенція Ов'єдо (від 4 квітня 1997 р.)⁷, а також Загальної декларації про геном людини і права людини (від 11 листопада 1997 р.)⁸, Міжнародної декларації про генетичні дані людини (від 16 жовтня 2003 р.)⁹ та Загальної декларації про біоетику і права людини (від 19 жовтня 2005 р.)¹⁰.

Право на життя як фундаментальне природне право людини нерозривно пов'язане з поняттям гідності людини (*human dignity*) та пронизує усі напрями досліджень у біомедицині, в яких ставиться питання моральної допустимості їх застосування стосовно людини.

Водночас Хартія основних прав Європейського Союзу (від 7 грудня 2000 р.) не лише закріплює класичний зміст права на життя (ст. 2), а також підтверджує заборону тортур (ст. 4), а й розкриває право на цілісність особи в галузі біології та медицини (ст. 3), де визначається: «2. У сферах медицини та біології слід, зокрема, поважати: добровільну та інформовану згоду зацікавленої особи, відповідно до встановлених законом процедур; заборону евгенічних практик, зокрема, спрямованих на селекцію людей; заборону використання людського

тіла та його частин як джерела фінансової вигоди; заборону репродуктивного клонування людей»¹¹.

Наведемо приклади сучасних резонансних проблем у сфері біоетики та міжнародного права, пов'язаних із загрозами життю людини.

Допоміжні репродуктивні технології та штучне переривання вагітності. Однією із найбільш поширених біоетичних проблем є співвідношення репродуктивних прав людини з правом на життя при застосуванні різних методів допоміжних репродуктивних технологій (далі – ДРТ) (гомологічного та гетерологічного запліднення *in vivo*^{*}, *in vitro*^{**})¹². Зазвичай штучне запліднення (зокрема *in vitro*), що має на меті допоміжну функцію у репродукції людини, супроводжується великим відсотком смертності ембріонів (з огляду на їх природну загибель та навмисне знищення), порівняно з кількістю тих, яким дадуть шанс на життя. Технологія передбачає створення завідомо більшої кількості ембріонів з метою подальшої їх селекції (відбору) як на преімплантаційній стадії^{***} (коли непотрібні заморожені ембріони використовують для дослідів як біоматеріал або знищують), так і на постімплантаційній[□] (що надалі закінчується редуцією «зайвих» ембріонів – здійсненням селективного абортів). У зв'язку з цим на рівні міжнародного права порушується питання правового статусу ембріонів та гамет людини з огляду на їх знищення (селекції та редуції), при застосуванні допоміжних репродуктивних технологій.

Відсутність єдиного міжнародно-правового акта щодо регулювання застосування ДРТ викликає розбіжності правового статусу ембріона людини з огляду на різне національне законодавство країн, зокрема і проблеми, пов'язані із сурогатним материнством. Ця нагальна проблема також тісно переплітається із проблемою штучного переривання вагітності. Наразі у міжнародному праві виникла гостра потреба прийняття уніфікованого акта для захисту життя людини на пренатальній стадії її розвитку.

Клонування людини. Розшифрування геному людини відкрило можливість її клонування. Згідно з цією технологією штучно зароджені ембріони використовуються як донорський матеріал, які по досягненню терапевтичних, наукових та інших цілей підлягають знищенню.

Проведення новітніх експериментів, заснованих на маніпуляціях з генами, призводить до зміни генокоду людини в результаті поєднання генетично різно-рідних клітин в одному організмі, що несе загрози для людини як представника *homo sapiens*. Заборона проведення біомедичних експериментів на ембріонах є важливим аспектом запоруки безпеки людському роду (*human race*). Наразі модифікація ембріону людини для наукових досліджень заборонена у багатьох країнах світу.

На основі Конвенції Ов'єдо встановлюється заборона дискримінації за ознакою генетичної спадковості (ст. 11), а також обмеження втручання у геном людини (ст. 13)¹³. *Додатковий протокол до Конвенції про захист прав та гідності людини щодо застосування біології та медицини (Конвенції про права людини та біомедицину), який стосується заборони клонування людей (ETS № 168)*

* В пер. з лат.– «в склі».

** До перенесення в організм матері.

*** Після перенесення в організм матері.

(від 12 січня 1998 р.), визначає пряму заборону клонування людських істот: «Будь-яке втручання, спрямоване на створення людини, генетично ідентичної до іншої людини – живої чи мертвої, заборонено» (ст. 1)¹⁴.

У деяких європейських країнах (напр., Франції, Німеччині) заборонено як репродуктивне, так і терапевтичне клонування. Оскільки в підсумку терапевтичне клонування несе загрозу його перетворення на репродуктивне.

Терапевтичне клонування з метою отримання ембріональних стовбурових клітин порушує проблему створення (ембріону) людини *in vitro* для використання його у якості біоматеріалу та подальше його знищення. Така штучна прокреація людини порушує права ембріону-клону на життя, де клон розглядається вже як засіб, а не самоціль (на відміну від репродуктивного клонування). По суті, здійснюється штучне переривання майбутньої вагітності, відмінність від абортів якої полягає лише у місці її проведення – не *in vivo*, а *in vitro*.

Стаття 10 Загальної декларації про геном людини і права людини визначає, що терапевтичний ефект від стовбурових клітин став однією з основних причин комерціалізації медицини в цій галузі¹⁵. Директива 98/44/ЕС Європейського Союзу (від 06 липня 1998 р.) визначає «використання людських ембріонів у промислових або комерційних цілях» таким, що є непатентованим (п. (с) ч. 2 ст. 6)¹⁶. Водночас породжує численні етичні питання пожертвування ембріонів людини для наукових досліджень, проблема їх криоконсервації, зберігання та знищення ембріонів.

Оскільки унікальний набір генів для кожної людини закладається із моменту злиття чоловічих та жіночих статевих гамет, тому саме від зачаття розпочинається безперервний розвиток людини, який триває до самої її смерті.

Глибокою міжнародною проблемою стала легалізація евтаназії на національному рівні окремих держав, яка спричинила дискусію щодо автоматичного визнання «права» на смерть на міжнародному рівні. Однак навіть виділення окремого «права» на смерть не може перетворитися на автоматичний обов'язок його реалізації іншими особами, оскільки не може звужувати зміст права на життя¹⁷.

Вкрай важливим є також запобігання зловживанням у сфері біомедичних досліджень (на людях), захисту осіб, які не здатні виразити свою добровільну та інформовану згоду (за стадією свого фізичного чи психічного розвитку, станом здоров'я, віком). Особливої уваги потребує питання донорства (прижиттєвого і посмертного) та трансплантації, що тісно пов'язане з вибором презумпції «мовчазної» згоди чи незгоди.

На жаль, всупереч спільним загальнолюдським цінностям можемо констатувати відсутність єдиного правового консенсусу (універсального міжнародного акта) і широку свободу держав у сфері біоетики. Навіть на рівні європейського права наявний конфлікт між двома системами – національним і європейським правом, що породжує відмінність судової практики між національними судами та прецедентним правом Європейського Суду з прав людини¹⁸.

24–25 жовтня 2017 р. у Страсбурзі (Франція) відбулася Міжнародна Конференція, присвячена 20-річчю з прийняття конвенції Ов'єдо¹⁹, на якій порушувалися важливі сучасні біоетичні питання, пов'язані з правами людини²⁰. Відтак актуальним для юристів (суддів, прокурорів, адвокатів, а також теоретиків

права) стає підвищення кваліфікації у питаннях, пов'язаних із їх професійною діяльністю, що стосується сфери біоетики і прав людини.

Отже, розвиток біотехнологій зумовив серйозні явні та приховані загрози для головної цінності людини – її життя. Воно тісно пов'язане із низкою біоетичних питань, які стосуються медичного втручання, добровільної та інформованої згоди на нього, зловживань, фізичного насильства, застосування тортур, лікування осіб з інвалідністю, психічного здоров'я, репродуктивної сфери, права на цілісність особи тощо.

Сучасне розуміння змісту права на життя охоплює численні біоетичні аспекти, пов'язані із розвитком науково-технічного прогресу в біології та медицині²¹. Тому питання зіставлення мети і засобів у маніпуляціях над людським життям, їх моральної допустимості є ключовим для подальшої правової легалізації важливих біоетичних положень.

Розв'язання вищезазначених проблем потребує широкого підходу в площині біоетики. Біоетична позиція ґрунтується на утвердженні цінності життя людини, захисті її прав та гідності, що відкидає ідею покладання життя людини на вівтар науки, споживацького ставлення до тіла людини. В основі біоетичної концепції закладено пріоритет людини та цінність її життя. **Конвенція Ов'єдо визначає важливе положення щодо пріоритету людини:** «Інтереси та благополуччя окремої людини домінують над виключними інтересами усього суспільства або науки» (ст. 2)²².

Наразі з огляду на безперервний розвиток біомедичної сфери у світі актуалізується питання захисту життя та гідності людини з позиції біоетики, що стає важливим актуальним напрямом сучасного міжнародного права прав людини.

1. *Universal Declaration of Human Rights*. URL: http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf 2. *International Covenant on Civil and Political Rights*. URL: <http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/ccpr.pdf> 3. *The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*. URL: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf 4. *American Convention On Human Rights*. “Pact of San Jose, Costa Rica” (B-32). URL: http://www.oas.org/dil/treaties_B-32_American_Convention_on_Human_Rights.htm 5. *The African Charter on Human and Peoples' Rights*. URL: <http://www.achpr.org/instruments/achpr/> 6. *Rome Statute of the International Criminal Court A/CONF.183/9*. URL: https://www.icc-cpi.int/nr/rdonlyres/ea9aeff7-5752-4f84-be94-0a655eb30e16/0/rome_statute_english.pdf *Rome Statute of the International Criminal Court A/CONF.183/9*. URL: https://www.icc-cpi.int/nr/rdonlyres/ea9aeff7-5752-4f84-be94-0a655eb30e16/0/rome_statute_english.pdf 7. *Convention for the Protection of Human Rights and Dignity of the Human Being with regard to the Application of Biology and Medicine: Convention on Human Rights and Biomedicine, № 164*. URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/164> 8. *International Declaration on Human Genetic Data*. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001331/133171e.pdf#page=45> 9. *International Declaration on Human Genetic Data*. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001331/133171e.pdf#page=45> 10. *Universal Declaration on Bioethics and Human Rights*. URL: http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=31058&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html 11. *Charter of Fundamental Rights of the European Union*. URL: http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf 12. *Ostrovskya B. V. Bioethical aspects of ratio between reproductive rights of a human being and his right to life in the process of using assisted reproductive technologies // Evropský politický a právní diskurz. 2017. Svazek 4. 1 vydání. S. 83–90*. URL: <https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2017/2017-4-1/>

epdd_2017_4_1.pdf 13. *Convention for the Protection of Human Rights and Dignity of the Human Being with regard to the Application of Biology and Medicine: Convention on Human Rights and Biomedicine*, № 164. URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/164> 14. *Additional Protocol to the Convention for the Protection of Human Rights and Dignity of the Human Being with regard to the Application of Biology and Medicine, on the Prohibition of Cloning Human Beings*. URL: <https://rm.coe.int/168007f2ca> 15. *The Universal Declaration on the Human Genome and Human Rights*. URL: <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/bioethics/human-genome-and-human-rights/> 16. *Directive 98/44/EC of The European Parliament and of The Council of 6 July 1998 on the legal protection of biotechnological inventions*. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31998L0044> 17. *Островська Б. Евтаназія vs права на життя: проблема прав людини // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2017. № 3. С. 47–53. URL: <http://instzak.rada.gov.ua/instzak/doccatalog/document.jsessionid=AB5315EA452CD87DCBDAE8F277EB6397?id=94829> 18. *Островська Б. В. Практика Європейського суду з прав людини щодо захисту права на життя у біоетичних питаннях // Держава і право: зб. наук. праць. Серія Юридичні науки. Вип. 75 / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2017. С. 20–30. URL: http://idpnan.org.ua/files/derjava-i-pravo.-yuridichni-nauki.-vipusk-75-2017_.pdf 19. *Островська Б. 20-річний ювілей Конвенції Ов'єдо: досягнення і перспективи // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2017. № 2. С. 99–104. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nzizvru_2017_2_18.pdf 20. *International Conference “20th Anniversary of the Oviedo Convention: relevance and challenges”*, organized by the Committee on Bioethics (DH-BIO) 24–25 October 2017, Strasbourg, France. URL: <https://www.coe.int/ru/web/bioethics/20th-anniversary-of-the-oviedo-convention> 21. *Островська Б. Концепція права на життя у сучасному міжнародному праві: біоетичний погляд // Філософські та методологічні проблеми права*. Київ: НАВСУ, 2017. № 1 (13). С. 112–119. URL: <https://www.naiu.kiev.ua/philosophy/assets/files/ua/1-2017/10.pdf> 22. *Convention for the Protection of Human Rights and Dignity of the Human Being with regard to the Application of Biology and Medicine: Convention on Human Rights and Biomedicine*, № 164. URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/164>*

Ostrowska B. Bioethical concept of human life protection in modern international law

Achievements of scientific and technological progress in the field of biology and medicine certainly have important impact on rescue of human life. At the same time, as a result of their application in practice, the possibilities for controlling the process of human life at all stages of its development increased: from the prenatal stage (before birth) to the biological death of a person, what raised the problem of his rights protection. Especially acute it concerns the issues related to biological process of human life, first of all with its inception, termination, as well as the most critical conditions (when a person is incapable or not able to make decisions and express his own will depends on the stage of his development or the health status). Therefore, before giving a positive assessment and asserting their absolute benefit for a human, it is necessary to emphasize the importance of the safety criterion for some of its achievements for the life of both present and future generations.

It led to more frequent perception of the human not only as a subject (personality), but also as an object of legal relationship (as a donor biomaterial), that caused the usage of his body (organs, tissues, cells) as a commodity and a subject of the contract (rendering of services, purchase and sale, etc.). In view of the above stated, the value of a person depends on the stage of his development, certain physical (biological) indicators and mental qualities (state of health, heredity, gender, etc.).

At first, the right to life was ensured by the abolition of the death penalty and the establishment of prohibitions on illegal acts that violate human dignity (torture, cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, forced medical or scientific research on humans). With development of scientific and technological progress in biology and medicine its content is expanding, that induces to the transformation of the right to life idea, not only as the main fundamental human right, but as a complex of rights related to life (directly connected with physical existence of human as a biological being) through the prism of bioethics and international law.

International legal acts cover numerous issues that often become the most resonant bioethical problems for humanity. Among them are the technology of artificial human reproduction (IVF), cloning and modification of human genes artificial termination of life (abortion, euthanasia), conducting biomedical experiments, voluntary donation, transplantation and others. They include a number of human rights and freedoms that refer to bioethical rights, that is, human rights that relate to the sphere of bioethics as a new interdisciplinary field of knowledge, that has become an important link for combination of natural sciences and the humanities (biology, medicine, law, philosophy).

Current understanding of the content of the right to life includes numerous bioethical aspects connected with development of scientific and technical progress of biology and medicine. Therefore, the question on comparing the purpose and means of manipulation of human life, their moral acceptability is key to further legal legalization of important bioethical positions.

The solution of the above-mentioned problems requires a broad approach in the field of bioethics. The bioethical position is based on the establishment of the value of human life, protection of its rights and dignity, that rejects the idea of laying human life on the altar of science, consumer attitude to the human body. The basis of the bioethical concept is the priority of human and the value of his life. The Oviedo Convention defines an important position concerning primacy of the human being: "The interests and welfare of the human being shall prevail over the sole interest of society or science." (Article 2).

The article deals with the concept of protection of human life from conception to natural death, which is formed on the basis of the development of bioethics in international law. The analysis of a number of international documents (Declarations, Conventions, Charters, Directives and others) in the context of the relationship between the right to life and other human rights, which becomes an integral part of it, in connection with the threat to human life in the application of some achievements in biology and medicine, has been performed.

The importance of protection of human life at the level of universal international law on the basis of the specified bioethical concept is emphasized. Attention to the need for unification of international legal regulation of bioethical issues in the field of human rights, which is currently open to the international community, is attracted.

Currently, due to the continuous development of biomedical areas in the world the issue of protecting human life and dignity from the bioethics position is actualized, what is becoming an important actual direction of modern international human rights law.

Key words: right to life, human rights, international law, bioethics, concept.